

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 2 lutego 2017 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XVIII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Katarzyna Szmytke

Protokolant: st. sekr. sąd. Maria Kaczmarek

po rozpoznaniu w dniu: 19 stycznia 2017 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa: **A. K.**

przeciwko: **Ł. C.**

o: **zapłatę**

1. Zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę: 247.788,83 zł (dwieście czterdzieści siedem tysięcy siedemset osiemdziesiąt osiem złotych 83/100) z ustawowymi odsetkami:

a) od kwoty: 241.208,33 zł (dwieście czterdzieści jeden tysięcy dwieście osiem złotych 33/100) od dnia 2 lutego 2013 r. do dnia zapłaty,

b) od kwoty: 6.580,50 zł (sześć tysięcy pięćset osiemdziesiąt złotych 50/100) od dnia 20.01.2017r. do dnia zapłaty.

2. Umarza postępowanie w sprawie co do kwoty 3.333,34 zł (trzy tysiące trzysta trzydzieści trzy złote 34/100) z ustawowymi odsetkami od dnia 27 września 2011 r. do dnia zapłaty.

3. W pozostałym zakresie powództwo oddała.

4. Kosztami niniejszego procesu obciąża pozwanego w całości, pozostawiając ich szczegółowe rozliczenie referendarzowi sądowemu Wydziału XVIII Cywilnego Sądu Okręgowego w Poznaniu.

/-/K. Szmytke

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 7 lutego 2013 r. powódka A. C. (1), obecnie C. -K., reprezentowana przez adwokata, wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego Ł. C. (1) kwoty 241.208,33 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 września 2011 r. do dnia zapłaty tytułem zachowku po zmarłej babce po stronie ojca, tj. F. C. oraz o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu pozwu powódka podała, że F. C. zmarła dnia 01 sierpnia 2010 r., a spadkobiercami ustawowymi po niej są jej dzieci: M. C., pozwany Ł. C. (2) i ojciec powódki W. C., zaś na mocy testamentu notarialnego z dnia 18 października 2006 r. spadek po ww. nabył w całości pozwany. Wskazała, także że ona w całości nabyła spadek po swoim zmarłym w 2011r. ojcu – W. C., zatem należy się jej zachówek w wysokości 1/6 wartości spadku po F. C., gdyż jej ojciec nie otrzymał za swego życia należnego mu zachowku po matce. Podała, że w skład spadku wchodzi prawo własności lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w P. przy ul. (...) o łącznej wartości 515.000 zł oraz udział w wysokości 1/3 części w prawie własności nieruchomości gruntowej położonej w C. przy ul. (...) o wartości udziału

932.250 zł. Powódka wskazała, że skoro wysokość zachowku stanowi 1/6 udziału w spadku, należna jej kwota wynosi 241.208,33 zł. Zaznaczyła, że zainicjowała postępowanie sądowe – zawezwanie do próby ugodowej przed Sądem Rejonowym Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu jednak strony nie doszły do porozumienia a następnie wezwała pozwanego do zapłaty ww. należności w terminie do dnia 01.02.2013r. jednak pozwany ani w terminie mu wskazanym ani do dnia dzisiejszego nie przekazał jej żadnej kwoty na poczet należnego zachowku (k. 1-6).

Postanowieniem z dnia 12 lipca 2013 r. udzielono zabezpieczenia roszczeniu powódki poprzez ustanowienie na nieruchomości lokalowej nr 2, położonej w P. przy ul. (...), hipoteki przymusowej do kwoty 260.486,33 zł (k. 382-385).

W odpowiedzi na pozew z dnia 11 sierpnia 2013 r. pozwany Ł. C. (2), reprezentowany przez adwokata, uznał roszczenie o zachówek co do zasady, kwestionując jedynie wysokość żądania powódki. W konsekwencji wniósł o zasądzenie do niego na rzecz powódki kwoty niższej niż 241.209 zł, a mającej swe odzwierciedlenie w opinii biegłych szacującej wartość wskazanej w pozwie nieruchomości, pomniejszonej o nakłady poniesione przez niego na nieruchomość położoną w P. przy ul. (...), w łącznej wysokości około 20.000 zł oraz o zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych. W uzasadnieniu wskazał, że wyceny nieruchomości załączone do pozwu dla poparcia stanowiska inicjatorce procesu są nieadekwatne do aktualnych cen nieruchomości, albowiem na rynku obrotu nieruchomościami odnotowuje się stały spadek cen na przestrzeni ostatnich lat. Nadto podał, że finansował remonty nieruchomości przy ul. (...) (k. 398-401).

Na rozprawie w dniu 21 listopada 2013 r. powódka oświadczyła, że nie kwestionuje nakładów poczynionych przez pozwanego na (...) nieruchomości w wysokości 20.000 zł (k. 431, 437).

W piśmie procesowym z dnia 08 września 2016 r. powódka rozszerzyła żądanie pozwu, wnosząc o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz dodatkowo obok już dochodzonej kwoty dalszych: 9.913,84 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 27 września 2011 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych. W uzasadnieniu wskazała, że wartość udziałów w prawie własności nieruchomości wchodzących w skład spadku określona została w opinii biegłego opiniującego zgodnie postanowieniem Sądu sprawę na kwotę 1.506.733 zł, a więc wyższą niż wskazana w pozwie, co powoduje, że należny jej zachówek winien wynosić 251.122,17 zł, natomiast żądanie odsetek jest zasadne do dnia otwarcia i ogłoszenia testamentu F. C., albowiem roszczenie o zachówek od tego dnia stało się wymagalne (k. 904-905).

Na rozprawie w dnia 13 grudnia 2016 r. powódka zmieniła swoje stanowisko tj. podtrzymując stanowisko reprezentowane przed sporządzeniem i przedłożeniem Sądowi pisma z dnia 08 września 2016 r., cofnęła rozszerzenie żądania pozwu, zaś pozwany oświadczył, że ostatecznie nie kwestionuje żądań swej przeciwniczki procesowej z tym, że wniósł o rozłożenie należności, którą będzie zmuszony jej zapłacić na raty z uwagi na stan jego zdrowia, konieczne leczenie i utrzymywanie się z renty inwalidzkiej a następnie z wniosku tego wycofał się. (k. 931-933).

W piśmie procesowym z dnia 16 stycznia 2017 r. powódka rozszerzyła powództwo, wnosząc o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz dodatkowo obok kwoty wskazanej w pozwie: 6.580,50 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 27 września 2011 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych. W uzasadnieniu wskazała, że wartość udziałów w prawie własności nieruchomości wchodzących w skład spadku po wstępnej określona została na kwotę 1.506.733 zł, a więc wyższą niż wymieniona w pozwie, zatem po uwzględnieniu poczynionych przez pozwanego nakładów na nieruchomość (...) w kwocie 20.000 zł, należny jej zachówek winien wynosić 247.788,83 zł, natomiast żądanie odsetek jest zasadne do dnia otwarcia i ogłoszenia testamentu F. C. albowiem roszczenie o zachówek od tego dnia stało się wymagalne (k. 959-961).

Na rozprawie w dnia 19 stycznia 2017 r. powódka podtrzymała rozszerzone żądanie pozwu, natomiast pozwany podtrzymał swoje wcześniejsze stanowisko (określone na rozprawie 13.12.2016r.), zaznaczając, że ostatecznie nie kwestionuje opinii biegłej E. W. a w konsekwencji nie sprzeciwia się rozszerzeniu powództwa przez inicjatorkę procesu, dodatkowo wnosząc jedynie o odroczenie terminu płatności należności z tytułu zachowku na rzecz powódki

albowiem aby móc należność tę uregulować musi sfinalizować sprzedaż nieruchomości pozapoznańskich a na to potrzebuje jeszcze trochę czasu (k. 967).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

F. C., babka ze strony ojca powódki A. K. i matka pozwanego Ł. C. (1), zmarła w dniu 01 sierpnia 2010 r. Na mocy postanowienia z dnia 14 października 2011 r. o sygn. IX Ns 845/11 Sądu Rejonowego Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, spadek po niej - na podstawie testamentu notarialnego z dnia 18 października 2006 r., sporządzonego przed notariuszem M. S., rep. A nr 5902/2006, otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu w dniu 27 września 2011 r., sygn. akt: IX Ns 851/11 - nabył w całości jej syn Ł. C. (2).

F. C. pozostawiła trzech zstępnych - M. C., pozwanego - Ł. C. (1) i ojca powódki - W. C.. Małżonek spadkodawczyni - K. C. - nie dożył otwarcia spadku po niej.

Za życia ojca powódki - W. C. nie otrzymał należnego mu zachowku.

Dowody: odpis skrócony aktu zgonu F. C. k. 9, postanowienie Sądu Rejonowego Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z dnia 14 października 2011 r., sygn. akt: IX Ns 845/11 k. 15, kopia testamentu notarialnego z dnia 18 października 2006 r., rep. A nr 5902/2006 k. 16-17, odpis skrócony aktu urodzenia M. C. k. 10, odpis skrócony aktu urodzenia pozwanego k. 11, odpis skrócony aktu zgonu W. C. k. 12, odpis skrócony aktu urodzenia powódki k. 14, odpis skrócony aktu zgonu K. C. k. 13, kopia odpisu skróconego aktu małżeństwa powódki k. 410, zeznania powódki k. 432-434 w zw. z 932, zeznania pozwanego k. 434-437 w zw. z 932-933.

Ojciec powódki - W. C. - zmarł w dniu 28 marca 2011 r. Na podstawie aktu poświadczenia dziedziczenia, sporządzonego w dniu 20 kwietnia 2011 r. przed notariuszem P. K., rep. A nr 5602/2011, spadek po wymienionym nabyła w całości na podstawie ustawy jego córka A. C. (1), jedyna zstępna W. C.. Małżonka wymienionego - D. C. - odrzuciła spadek po swym małżonku.

Dowody: odpis skrócony aktu zgonu W. C. k. 12, odpis skrócony aktu urodzenia A. C. (1) k. 14, akt poświadczenia dziedziczenia z dnia 20 kwietnia 2011 r., rep. A nr 5602/2011 k. 167-168, protokół przyjęcia spadku z dnia 20 kwietnia 2011 r., rep. A nr 5596/2011 k. 170-173, protokół dziedziczenia z dnia 20 kwietnia 2011 r., rep. A nr 5599/2011 k. 174-181, protokół odrzucenia spadku przez D. C. z dnia 20 kwietnia 2011 r., rep. A nr 5593/2011 k. 182-185, zeznania powódki k. 432-434 w zw. z 932.

W skład spadku po F. C. wchodzi:

1. prawo własności lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w P. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w Poznaniu, V Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą o numerze: (...), wraz z udziałem w wysokości 2/3 części w prawie własności nieruchomości gruntowej, dla której Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą nr (...), o łącznej wartości 473.000 zł,
2. udział w wysokości 1/3 części w prawie własności nieruchomości gruntowej, położonej w C., ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Chojnicach prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), o wartości (udziału) 1.033.333 zł,
3. udział w wysokości 1/3 części w prawie własności nieruchomości gruntowej, położonej w C., ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Chojnicach prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), o wartości (udziału) 400 zł.

Na nieruchomość położoną w P. pozwany czynił nakłady remontowe o wartości nie niższej niż 20.000 zł.

Dowody: odpis zwykły księgi wieczystej o numerze (...) k. 186-188, 190-198 odpis zwykły księgi wieczystej o numerze (...), k. 199-201, 203-212, odpis zwykły księgi wieczystej o numerze (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Chojnicach k. 213-215, 217-227, opinia z dnia 07 grudnia 2012 r. o wartości nieruchomości lokalowej położonej w P., przy ul. (...) k. 231-251, opinia z dnia 07 grudnia 2012 r. o wartości nieruchomości gruntowej, położonej w C., przy ul.

(...) k. 253-270, informacja z Urzędu Miejskiego w C. z dnia 3.10.2013 r. k. 422, informacja ze Starostwa Powiatowego w C. z dnia 4.10.2013 r. k. 424-425, opinia biegłej sądowej z dziedziny szacowania wartości nieruchomości E. W. (2) k. 495-558, pisemne wyjaśnienia ww. biegłej k. 594-599, 695-696, zeznania ww. biegłej k. 685-686, opinia uzupełniająca ww. biegłej k. 915-918, treść księgi wieczystej nr (...) k. 447-545, opinia zespołu opiniującego przy Stowarzyszeniu (...) nr (...) k. 728-742, zeznania powódki k. 432-434 w zw. z 932, zeznania pozwanego k. 434-437 w zw. z 932-933.

31 października 2012r. powódka złożyła w Sądzie Rejonowym Poznań Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu wnioski o zaniechanie pozwanej do próby ugodowej w sprawie o zapłatę zachowku po F. C.. Sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt I. Co. 203/12, odpis wniosku doręczono pozwanemu 23.11.2012r. a termin posiedzenia w niej wyznaczono na 18.12.2012r. Pomimo stawiennictwa na nim obu stron do ugody nie doszło.

Pismem z dnia 24 stycznia 2013 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty na jej rzecz kwoty 241.208,33 zł w terminie do dnia 01 lutego 2013 r. Ww. wezwanie zostało doręczone na adres pozwanego w dniu 28 stycznia 2013 r., jednak pozwany nie uścił i to ani w terminie mu wskazanym ani później do momentu zamknięcia rozprawy zachowku na rzecz powódki ani w całości ani w części.

Dowody: wezwanie do zapłaty z dnia 24.01.2013 r. wraz z potwierdzeniem odbioru k. 228-229.

Aktualnie pozwany utrzymuje się z renty inwalidzkiej w wysokości 1.029 zł. Zamieszkuje pomimo tego, że pozostaje w związku małżeńskim - sam w lokalu przy ul. (...). Jego małżonka zajmuje spółdzielczy własnościowy lokal mieszkalny usytuowany na os. (...). Ł. C. (2) nie posiada innego istotnego majątku poza udziałami w nieruchomościach odziedziczonymi po matce i spółdzielczym własnościowym pr. do lokalu mieszkalnego na R. wyżej adresowo określonym a stanowiącego wspólność majątkową małżeńską.

Dowód: zeznania pozwanego k. 932-933.

Sąd uznał za wiarygodne wszystkie zgromadzone w sprawie dokumenty. albowiem zostały one sporządzone przez kompetentne podmioty, w granicach ich upoważnienia, w odpowiedniej formie. Ich autentyczność nie była kwestionowana przez strony i nie budziła wątpliwości Sądu. Za ich pomocą były wykazane takie okoliczności jak: fakty z zakresu stanu cywilnego, dziedziczenie po spadkodawczyni oraz po ojcu powódki.

W pełni przydatnym dowodem były opinie (zarówno główna jak i uzupełniająca oraz dwukrotne wyjaśnienia pisemne) biegłej sądowej z dziedziny szacowania wartości nieruchomości E. W. (2). Biegła ta niewątpliwie legitymuje się zarówno stosownymi formalnymi uprawnieniami, jak i wiedzą oraz doświadczeniem zawodowym wymaganym do należytego sporządzenia opinii dla potrzeb Sądu. Opinie te pozostawały w granicach zakreślonych tezami dowodowymi, a zarazem je wyczerpywały i dostarczyły Sądowi koniecznych dla rozstrzygnięcia sprawy wiadomości specjalnych. Wskazania wymaga, że biegła odniosła się w pełni do zastrzeżeń strony pozwanej co do sposobu wycenienia wartości przedmiotowych składników spadku, zaś po jej ustosunkowaniu się i uzupełnieniu opinii, ostateczne wnioski opinii nie były podważane przez żadną ze stron.

Ponadto potwierdzeniem prawidłowości wniosków wywiedzionych przez biegłą E. W. (2) była opinia zespołu opiniującego przy Stowarzyszeniu (...) nr (...). Sąd zwrócił się do ww. zespołu wobec kwestionowania opinii biegłej przez stronę pozwaną, dzieląc ugruntowane w doktrynie i orzecznictwie stanowisko, że w odniesieniu do operatów szacunkowych, zamiast powołania kolejnego biegłego, sąd może w trybie art. 157 ustawy o gospodarce nieruchomościami wystąpić do organizacji zawodowej rzeczoznawców majątkowych o dokonanie oceny prawidłowości sporządzonego operatu szacunkowego lub rozbieżnych operatów szacunkowych określających wartość tej samej nieruchomości dla tożsamesgo celu wyceny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2012 r. III CSK 127/2011). Zespół opiniujący uznał, że o ile wskazane przez nich uchybienie biegłej w zakresie metodologii wyceny części nieruchomości położonej w C., teoretycznie mogłoby wpłynąć na wartość szacowanej nieruchomości, o tyle w przedmiotowym operacie wartość ta została oszacowana prawidłowo. W konsekwencji zespół opiniujący w sposób kategoryczny i przekonujący uznał, że wartość nieruchomości została oszacowana na prawidłowym poziomie.

Za wiarygodne w całości Sąd uznał zeznania powódki i pozwanego, w szczególności stwierdzając, że zasługiwały na uwzględnienie ich relacje odnośnie składu spadku, rozliczeń majątkowych za życia spadkodawczyni oraz poczynienia przez pozwanego nakładów na nieruchomości na (...) nieruchomość (znajdowały one potwierdzenie w zebranych w sprawie dokumentach). Ponadto zeznania każdej ze stron nie były kwestionowane przez stronę przeciwną.

Mając powyższe na uwadze Sąd zważył, co następuje:

Powództwo okazało się częściowo zasadne, tj. co do kwoty roszczenia głównego, zaś podlegało oddaleniu odnośnie części dochodzonych odsetek ustawowych od kwoty należnego inicjatorce procesu zachowku. Podkreślenia wymaga, że pozwany nie kwestionował roszczenia powódki o zachówek co do zasady, podnosząc jedynie konieczność uwzględnienia w wyliczeniu należnej powódce kwoty z tego tytułu dokonanych przez niego nakładów na nieruchomości przy ul. (...) w P., spadku cen na rynku nieruchomości oraz jego sytuacji materialnej – ostatecznie mającej się przełożyć na uwzględnienie jego wniosku o odroczenie przez Sąd terminu płatności należności zachowkowej na rzecz bratanicy.

Roszczenie powódki znajduje podstawę prawną w przepisach art. 991 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 1002 k.c. Zgodnie z art. 991 § 1 i 2 k.c., zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachówek), zaś jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Stosownie zaś do przepisu art. 1002 k.c., roszczenie z tytułu zachowku przechodzi na spadkobiercę osoby uprawnionej do zachowku tylko wtedy, gdy spadkobierca ten należy do osób uprawnionych do zachowku po pierwszym spadkodawcy.

Zgodnie utrwalonym w orzecznictwie i doktrynie poglądem należy przyjąć, że roszczenie z tytułu zachowku przechodzi na spadkobierców osoby uprawnionej, jeżeli należą do kręgu osób wskazanych przez ustawę jako uprawnione do zachowku po pierwszym spadkodawcy (art. 991 § 1 k.c.). Bez znaczenia pozostaje fakt, że w konkretnej sytuacji nie przysługiwało im własne roszczenie o zachówek po pierwszym spadkodawcy (vide np: uchwała Sądu Najwyższego z 20 grudnia 1988 r. III CZP 101/88, LexPolonica nr 310635, OSP 1990, nr 4, poz. 213 z aprobowaną glosą J. Pietrzykowskiego; wyrok Sądu Najwyższego z 1 kwietnia 2010 r., III CSK 143/2009, LexPolonica nr 2236754, OSNC 2010, nr 11, poz. 154.). W wyżej wskazanych orzeczeniach Sąd Najwyższy wyraźnie potwierdził, że roszczenie uprawnionego z tytułu zachowku, które nie zostało zaspokojone na skutek jego śmierci, przechodzi na dziedziczące po nim dzieci. Nie ulega wątpliwości, że powódka, w następstwie odrzucenia spadku przez jego żonę, a matkę powódki - D. C., jest wyłączną spadkobierczynią zmarłego w dniu 28 marca 2011 r. ojca - W. C. - jednego z trzech synów spadkodawczyni F. C., czego potwierdzeniem jest akt poświadczenia dziedziczenia, sporządzony w dniu 20 kwietnia 2011 r. przed notariuszem P. K., nr rep. A - (...).

W konsekwencji powyższego, stwierdzić należy, iż powódce - jako zstępnej i jedynej spadkobierczyni W. C. - przysługuje przeciwko pozwanemu - jako spadkobiercy testamentowemu po A. C. (2) - roszczenie o zachówek po w/w wymienionej babce po linii ojca.

Nie było sporu w sprawie co do tego, że pozwany Ł. C. (2), jako jedyny spadkobierca testamentowy A. C. (2), jest legitymowany biernie w niniejszym procesie, jak i to, że W. C. nie otrzymał należnego mu po matce zachowku oraz to, że zachowku takiego nie otrzymała również do dnia zamknięcia rozprawy powódka.

Roszczenie zachowkowe W. C. powstało z chwilą otwarcia spadku po jego matce (w tej dacie spełnione zostały bowiem przesłanki, o których mowa w art. 991 § 2 k.c.), natomiast stało się wymagalne (przez co należy rozumieć prawną możliwość wierzyciela żądania zaspokojenia przysługującej mu z tytułu zachowku wierzytelności) z chwilą ogłoszenia testamentu po niej (art. 1007 § 1 k.c.).

Zatem co do zasady roszczenie objęte pozwem nie budziło jakichkolwiek wątpliwości, także po stronie pozwanego, który od początku twierdził, że chciałby uregulować powódce należny jej zachówek, nie dysponuje jednak - do momentu sprzedaży udziałów w nieruchomościach pozapoznańskich - środkami finansowymi umożliwiającymi mu wywiązanie się z tego obowiązku.

Wysokość należnego powódce zachowku obliczono w następujący sposób:

Podstawą obliczenia zachowku (tzw. substratem zachowku) jest tzw. czysta wartość spadku, obejmująca:

1. prawo własności lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w P. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w Poznaniu, V Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą o numerze: (...), wraz z udziałem w wysokości 2/3 części w prawie własności nieruchomości gruntowej, dla której Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą nr (...), o łącznej wartości 473.000 zł,
2. udział w wysokości 1/3 części w prawie własności nieruchomości gruntowej, położonej w C., ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Chojnicach prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), o wartości (udziału) 1.033.333 zł,
3. udział w wysokości 1/3 części w prawie własności nieruchomości gruntowej, położonej w C., ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Chojnicach prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), o wartości (udziału) 400 zł.

Następnie należało uwzględnić, czego powódka nie kwestionowała, że na nieruchomość położoną w P. pozwany czynił nakłady remontowe o wartości nie mniejszej niż 20.000 zł. W konsekwencji ww. kwotę należało odjąć od sumy składników majątkowych wchodzących w skład spadku.

Zatem ostatecznie podstawa obliczenia zachowku wynosiła 1.486.733 zł (473.000 zł + 1.033.333 zł + 400 zł – 20.000 zł).

Powódka ma prawo (a to wobec treści art. 922 k.c.) do 1/2 udziału spadkowego, jaki przypadłby jej ojcu przy dziedziczeniu ustawowym. Z kolei ojcu powódki przysługiwał udział spadkowy 1/3 albowiem gdyby nie testament, to do spadku w świetle art. 931 § 1 k.c. byłiby uprawnieni trzej synowie spadkodawczyni. W konsekwencji powódce przysługuje zachówek po A. C. (2) w wysokości 1/6 wartości spadku (1/2 x 1/3 udziału spadkowego, jaki przypadłby W. C.), czyli $1/6 \times 1.486.733 \text{ zł} = 247.788,83 \text{ zł}$, którą to kwotę Sąd zasądzić od pozwanego na rzecz powódki w punkcie 1 sentencji wyroku.

O odsetkach ustawowych za opóźnienie Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. oraz art. 455 k.c. przyjmując, że obowiązek zapłaty świadczenia pieniężnego z tytułu zachowku ma charakter zobowiązania bezterminowego, co po myśli art. 455 k.c. oznacza, że jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania świadczenie winno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Powódka wezwała pozwanego do zapłaty konkretnej kwoty (241.208,33 zł) tytułem zachowku pismem z dnia 24.01.2013 r. doręczonym mu 28.01.2013r. i określiła mu termin do spełnienia świadczenia do 01.02.2013r. Wcześniej po uprzednim otwarciu i ogłoszeniu testamentu F. C. - co miało miejsce 27.09.2011r. i wydaniu przez SR postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po w/w – zainicjowała postępowanie sądowe w trybie zawezwania do próby ugodowej, nie określając jednak wówczas kwotowo swojego żądania. W tej sytuacji uwzględniając, że w ostatnich latach ceny nieruchomości nie rosną, są stabilne bądź nieznacznie obniżają się (wzrost cen nieruchomości wskazywałby konieczność rozważenia zasądzenia odsetek od daty wyrokowania w sprawie) należało uwzględniając treść wezwania przedsądowego inicjatorce procesu zasądzić odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia od kwoty żądania wymienionej w pozwie od dnia następnego po upływie dnia 01.02.2013r. tj. od dnia 02.02.2013r. do dnia zapłaty a od kwoty, o którą żądanie pozwu zostało rozszerzone tj. 6.580,50 zł od dnia następnego od doręczenia pozwanemu za pośrednictwem Sądu na rozprawie 19.01.2017r. pisma procesowego datowanego na 16.01.2017r. tj. od dnia 20.01.2017r. do dnia zapłaty (vide pkt 1a i 1 b sentencji orzeczenia).

Wobec faktu, że powódka pismem procesowym z dnia 08 września 2016 r. (k. 904-905) po raz pierwszy rozszerzyła w toku sprawy swoje żądanie procesowe, wskazując, że należny jej zachówek winien wynosić 251.122,17 zł, zaś na rozprawie w dniu 13 grudnia 2016 r. za zgodą pozwanego cofnęła to rozszerzenie (k. 931-933), po czym pismem procesowym z dnia 16 stycznia 2017 r. rozszerzyła ponownie żądanie pozwu z tym, że jedynie o kwotę 6.580,50 zł, wskazując, że należny jej zachówek winien wynosić 247.788,83 zł, należało na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 203 § 1 k.p.c. umorzyć postępowanie co do różnicy ww. kwot, czyli kwoty 3.333,34 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 września 2011 r. do dnia zapłaty, o czym orzeczono w punkcie 2 sentencji wyroku.

Powódka domagała się odsetek od dochodzonego przez siebie w procesie roszczenia od dnia otwarcia i ogłoszenia testamentu F. C., tj. od dnia 27 września 2011 r., twierdząc, że roszczenie o zachówek od tego dnia stało się wymagalne. K.c. nie definiuje pojęcia wymagalności ale w doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się jednak zgodnie, że należy przez wymagalność rozumieć stan, w którym wierzyciel ma prawną możliwość żądania zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności. Jest to stan potencjalny o charakterze obiektywnym, którego początek następuje w chwili, gdy wierzytelność zostaje uaktywniona tj. gdy wierzyciel wezwie dłużnika do wykonania świadczenia (art. 455 k.c.). Wobec tego w okolicznościach rozpoznawanej sprawy odsetki od kwoty zasądzzonego na rzecz A. K. zachowku należą się powódce najwcześniej od dnia następnego po upływie terminu wyznaczonego przez nią pozwanemu w wezwaniu przedsądowym do zapłaty. Sąd meriti podzielił tym samym stanowisko Sądu Najwyższego, który wielokrotnie podkreślał w swoich orzeczeniach, że przepisy normujące zachówek nie określają terminu wymagalności roszczenia i termin ten nie wynika również z właściwości zobowiązania, wobec czego świadczenie z tytułu zachowku powinno być spełnione - zgodnie z art. 455 k.c. - niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania, gdy zobowiązany spadkobierca znał wszystkie obiektywnie istniejące okoliczności pozwalające mu racjonalnie ocenić zasadność i wysokość zgłoszonego wobec niego roszczenia z tytułu zachowku. Może więc to nastąpić w szczególności w dacie poprzedzającej chwilę wyrokowania w procesie o zachówek. Od chwili wezwania dłużnika i upływu terminu wskazanego mu do spełnienia świadczenia następuje po jego stronie stan opóźnienia w rozumieniu art. 481 § 1 k.c., uprawniający wierzyciela do żądania zapłaty odsetek za czas opóźnienia (por. wyrok SN z 22.06.2016 r. III CSK 279/15, LEX nr 2096715, wyrok SN z 24.02.2016 r. I CSK 67/15, LEX nr 2015119, wyrok SN z 25.06.2015 r. III CSK 375/14, wyrok SN z 6.03.2014 r. V CSK 209/13, LEX nr 1446457, wyrok SN z 7.02.2013 r. II CSK 403/12, LEX nr 1314389, wyrok SN z 17.09.2010 r. II CSK 178/10, LEX nr 942800). W konsekwencji powyższego Sąd oddalił powództwo w zakresie odsetek do kwoty 241.208,33 zł za okres od dnia 27 września 2011 r. do dnia 01 lutego 2013 r. oraz od kwoty 6.580,50 zł za okres od dnia 27 września 2011 r. do dnia 19 stycznia 2017 r., o czym orzeczono w punkcie 3 sentencji wyroku.

Ponadto Sąd nie uwzględnił wyrokując w sprawie wniosku pozwanego o odroczenie terminu płatności należności na rzecz powódki - nie znajdując ku temu podstawy prawnej. Art. 320 k.p.c. umożliwia Sądowi w szczególnie uzasadnionych wypadkach rozłożenie na raty zasądzzonego świadczenia, a w sprawach o wydanie nieruchomości lub opróżnienie pomieszczenia - wyznaczenie odpowiedniego terminu do spełnienia tego świadczenia. Sprawa o zachówek nie należy zatem do kategorii spraw, w których Sąd może wyznaczyć pozwanemu odpowiedni termin do spełnienia świadczenia. Zdaniem Sądu nie było także uzasadnienia do rozkładania - i to z urzędu (skoro wniosek złożony przez pozwanego w tej kwestii w toku procesu - został następnie przezeń cofnięty) - na raty pozwanemu zasądzonej tytułem zachowku sumy. Niewątpliwie pozwany utrzymując się z renty w kwocie nieznacznie przenoszącej 1.000 zł miesięcznie - z bieżących dochodów, gdy uwzględni się jego koszty utrzymania, nie jest w stanie rozliczać się z powódką w systemie ratalnym w racjonalnym czasie. Natomiast przedmiotowa sprawa trwała dostatecznie długo aby pozwany mając świadomość roszczeń powódki pozyskał środki finansowe na ich zaspokojenie. Paroletni okres jest czasem bez cienia wątpliwości wystarczającym na sprzedaż któregoś z posiadanych składników majątkowych - w szczególności którejś z nieruchomości o ile podejmuje się w tym kierunku odpowiednie i zdecydowane działania.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie 100 zd 2 k.p.c. w punkcie 4 sentencji wyroku obciążając nimi w całości pozwanego skoro powódka uległa tylko co do nieznaczącej części swego żądania (vide: pkt 2 i 3 sentencji wyroku) i pozostawiając szczegółowe ich rozliczenie referendarzowi sądowemu, w oparciu o przepis art. 108 § 1 zd. 2 k.p.c.

/-/ K. Szmytke